

Van: Brabant Advies

Verzonden: donderdag 27 september 2018 10:47

Aan: Brabant Advies

Onderwerp: Sociaal-Economisch Beeld Brabant 2018

Geachte mevrouw, heer,

Op verzoek van de heer A. Groen, secretaris SER Brabant, ontvangt u bijgaand, ter informatie, het Sociaal-Economisch Beeld Brabant 2018.

Met vriendelijke groet,

Anita van der Waal

Office Management

Provinciale Raad Gezondheid
Provinciale Raad voor de leefomgeving
Sociaal-Economische Raad (SER) Brabant
Young Professionals Brabant

SOCIAAL- ECONOMISCH BEELD 2018

SER Brabant

September 2018

Het Sociaal-Economisch Beeld is een actuele weergave van de staat van de Brabantse economie. Jaarlijks brengt SER Brabant (onderdeel van BrabantAdvies, het belangrijkste adviesorgaan van de provincie Noord-Brabant) het beeld uit. Hoe staan we ervoor? Waar liggen de kansen? Wat vraagt de aandacht?

1. Brabant groeit, maar blijf alert

De Brabantse economie breekt record na record. Na prachtige resultaten verleden jaar is de economie over 2018 alleen nog maar verder doorgegroeid. Wat we zien, is een sterk teruggelopen werkloosheid, een karrenvracht aan vacatures en een breed gedragen economische groei.

Daarmee is de voorspelling van het Sociaal-Economisch Beeld 2017 werkelijkheid geworden: de Brabantse economie groeit zo hard dat in vele sectoren nauwelijks geschikte werknemers meer te vinden zijn. In onder andere de bouw, logistiek, zorg en ICT zijn inmiddels grote personeelstekorten. Werkgevers moeten alles uit de kast halen om personeel aan te trekken en zien in enkele gevallen een rem op de economische groei ontstaan, doordat niet alle vacatures kunnen worden ingevuld.

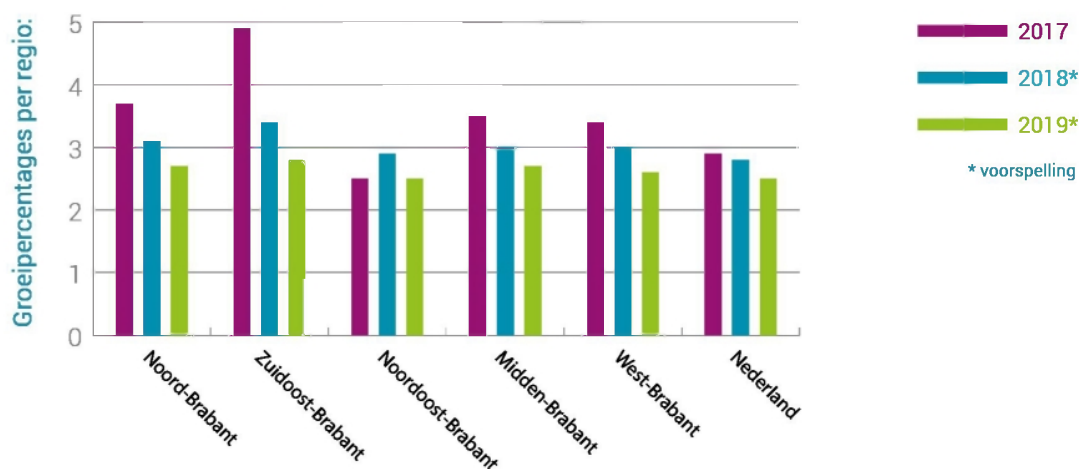
Daarnaast vragen internationale ontwikkelingen om waakzaamheid. Met de toenemende spanningen op het internationale handelstoneel en de toenemende mondiale schuldenlast worden de vooruitzichten steeds wispelturiger. Op deze ontwikkelingen heeft Brabant zelf weinig invloed. Wel kan met breed ingrijpen worden voorbereid op de uitdagingen waarvoor Brabant zich sowieso gesteld ziet: zonder investeringen op onder andere de woningmarkt, energietransitie en bereikbaarheid, kan het Sociaal-Economisch Beeld er op termijn wel eens een stuk somberder uit komen te zien.

Groei zet door

Zo ver is het echter nog niet. De groeicijfers zetten zich volgens de laatste voorspellingen het komend jaar in Brabant voort. Met een economische groei van 3,7% over het jaar 2017 behoort de provincie Noord-Brabant tot de snelste groeiers van het land. De Brabantse economie groeit zelfs voor het vijfde achtereenvolgende jaar sterker dan het landelijk gemiddelde, wat duidt op een ongekend krachtige positie. Bovendien zijn de cijfers over 2017 hoger uitgekomen dan van tevoren was voorspeld¹. Voor de Brabander betekent dit meer kansen op de arbeidsmarkt en hogere bestedingen.

¹ ING Economisch Bureau, [De regionale economie in 2018](#)

Groeipercentages per regio:

Bron: ING Economisch Bureau, augustus 2018

Uitblinker is de regio Zuidoost- Brabant met een groeipercentage van 4,9%, daarmee – samen met Almere – de koploper van Nederland². De uitzonderlijke cijfers zijn grotendeels te danken aan de sterke bijdrage van de industrie en zakelijke dienstverlening. Met de financiële bijdrage van de Rijksoverheid (130 miljoen euro) in het kader van de Brainport Actieagenda krijgt de regio bovendien een krachtige impuls om te werken aan broodnodige randvoorwaarden, zoals vestigingsklimaat en opleidingsaanbod. Naast Zuidoost-Brabant doen ook de andere Brabantse regio's het goed en lijken ze de komende jaren verder aan te haken bij het Eindhovense.

Sectorale basis

De economische groei wordt in Brabant gesterkt door een grote innovatiekracht en brede sectorale basis (veel sectoren met een hoge groei). Koplopers zijn de technologische industrie, machinebouw, toeleveranciers in de auto-industrie, de bouw, zakelijke dienstverlening en zorg. Maar liefst 27% van de landelijke industriële toegevoegde waarde wordt in Brabant gerealiseerd, met de regio's Zuidoost- en Noordoost-Brabant als koplopers, aldus CBS³.

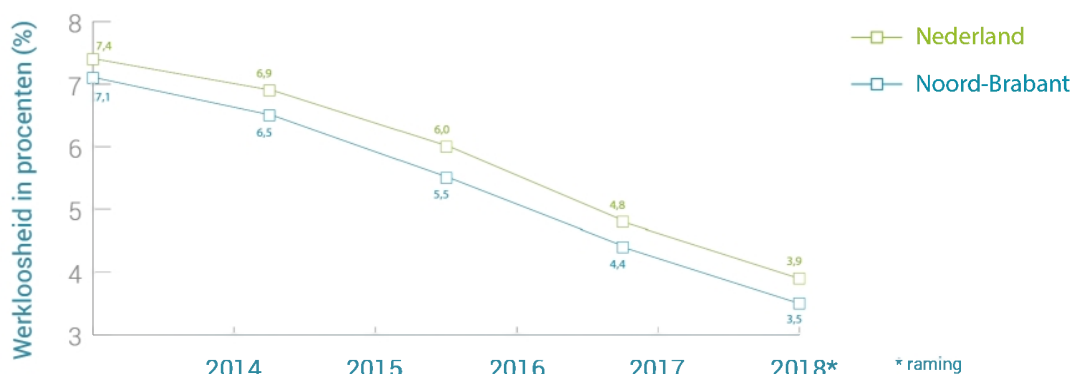
De beroepsbevolking is sterk gestegen. Inmiddels komen ook oudere werknemers en jongeren volop aan het werk, in tegenstelling tot vorig jaar. In de regio Eindhoven vormt de groep 45- tot 75-jarigen inmiddels de grootste groep op de arbeidsmarkt. De ondernemerskracht bleef ongekend groot en het aantal mkb'ers met geldproblemen daalde in het tweede kwartaal van 2018 met acht procent ten opzichte van een jaar eerder, volgens het Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf⁴.

² CBS: '[Sterkste economische groei in regio Eindhoven en Almere](#)'

³ CBS: '[Industrie Zuid-Nederland groter dan in westen](#)'

⁴ Instituut voor Midden- en Kleinbedrijf: '[Minder ondernemers met geldnood](#)'

Werkloosheid Noord-Brabant t.o.v. het landelijk gemiddelde:

Bron: ING Economisch Bureau, juli 2018

Aanhoudende groei?

Er zijn ook terreinen waarop Brabant het minder goed doet. Zo kent Brabant een groot aantal inwoners dat zijn of haar gezondheid als 'minder dan goed' beoordeelt ('zeer slecht', 'slecht' of 'gaat wel')⁵. Het percentage – in veel gemeenten boven de 25% - ligt aanzienlijk hoger dan het landelijk gemiddelde. Daarnaast kent Brabant een hoog fijnstofgehalte⁶, een beduidende dreiging van ondermijnende criminaliteit en scoort ze laag op de Regionale Cultuurindex, welke de omvang van het cultuuraanbod per hoofd van de bevolking in beeld brengt⁷. In de Brede Welvaartsindicator van de Rabobank en Universiteit Utrecht eindigde Noord-Brabant vorig jaar in de middenmoot⁸. De cijfers tonen aan dat Brabant hoog scoort qua economische groei en innovatievermogen, maar dat het welzijn van de inwoner zich nog niet op eenzelfde niveau kan meten.

Wat betreft economische groei worden de komende jaren nog steeds positieve cijfers verwacht, al neemt de groeicurve af. De huidige indicaties wijzen op een stabilisering van de groei. Met de aanhoudende spanningen op het internationale handelstoneel is het allerm minst zeker dat de spectaculaire groei behouden blijft. De neerwaartse politieke en financiële risico's zijn toegenomen (denk aan de uitwerking van de Brexit, de mondiale schuldenlast, de handelsoorlog tussen de VS en China en het gegeven dat juist Brabant veel exporteert naar landen in Oost-Azië) en de hoogste economische groeicijfers liggen achter ons⁹. Met een systeem dat tegen zijn eigen grenzen aanloopt – met een oververhitte woningmarkt, dichtslibbend verkeersnet, toenemende zorgen rondom klimaat en arbeidsmigratie en de aanzienlijke gezondheidsverschillen en verschillen in levensverwachting tussen sociaaleconomische groepen^{10 11} – gaan we een belangwekkende periode tegemoet.

⁵ CBS: [Gemeentelijke verschillen in ervaren gezondheid](#)

⁶ RIVM, [Hoe schoon is onze lucht?](#)

⁷ Cultuurindex Nederland, [Eerste resultaten Regionale Cultuurindex tonen grote verschillen in culturele rijkdom](#)

⁸ RaboResearch: [Brede welvaartsindicator voor Nederland](#)

⁹ CPB: [Juniraming 2018: economische vooruitzichten 2018 en 2019](#)

¹⁰ WRR: [Van verschil naar potentieel. Een realistisch perspectief op de sociaaleconomische gezondheidsverschillen](#)

¹¹ RIVM: [Hoe ontwikkelen zich gezondheidsverschillen in de toekomst?](#)

2. Veranderingen op de arbeidsmarkt

Banengroei zet verder door

Net als verleden jaar kent Brabant een gestage banengroei. In alle regio's is sprake van een toename van het aantal banen. Midden-Brabant is de koploper met een voorspelde groei van het aantal banen van werknemers met 4,5% over een periode van 2 jaar (2017 – 2019), gevolgd door Zuidoost-Brabant (4,2%), zo blijkt uit gegevens van het UWV¹². De werkloosheid is met bijna één procent teruggelopen en bedraagt in Brabant inmiddels 3,5%¹³, op hetzelfde niveau als vóór de economische crisis en nog altijd ruim onder het landelijk gemiddelde (3,9%).

Baanontwikkeling (banen van werkgevers) per regio:

	2017	2018*	2019*	Toename 2017-2019	Toename %
Arbeidsmarktregio					
Nederland	8.120.000	8.276.000	8.394.000	274.000	3.4
Noord-Brabant	1.257.200	1.281.500	1.301.300	44.100	3.5
Zuidoost-Brabant	305.300	312.400	318.100	12.800	4.2
Noordoost-Brabant	304.500	309.400	313.300	8.800	2.9
Midden-Brabant	226.600	232.000	236.900	10.300	4.5
West-Brabant	319.700	324.600	328.200	8.500	2.7
Helmond-De Peel	101.100	103.100	104.800	3.700	3.7

Bron: UWV Arbeidsmarktprognose, eigen bewerking

* prognose

Toelichting: *In tegenstelling tot het Sociaal-Economisch Beeld van 2017, is het aantal banen van zelfstandigen niet voor elke regio voorhanden op dit moment. Daardoor kan het totaal aantal banen (banen werknemers + banen zelfstandigen) niet per regio worden weergegeven.*

Effecten automatisering nu duidelijk zichtbaar in financiële sector

Al geruime tijd wordt gesproken over de impact van technologie op de arbeidsmarkt. De competenties en werkzaamheden binnen beroepen veranderen, wat van werknemers vraagt om zich constant te blijven scholen (een 'leven lang leren'). Deze impact is nu vooral in de financiële sector zichtbaar. Waar nagenoeg alle sectoren binnen de economie een banengroei laten zien over 2018, loopt het aantal banen in de financiële sector terug vanwege de voortgaande automatisering (zie tabel 4). De banenkrimp ontstond vooral bij banken, blijkt uit onderzoek van het UWV¹⁴. Over de jaren 2012 en 2017 daalde het aantal banen in de bankensector – gemeten over heel Nederland – met 22%. Financiële professionals verwachten tot 2030 grote veranderingen in het werkveld door de toepassing van technologieën als big data en artificial intelligence.

¹² UWV, regionale arbeidsmarktprognose 2018 – 2019

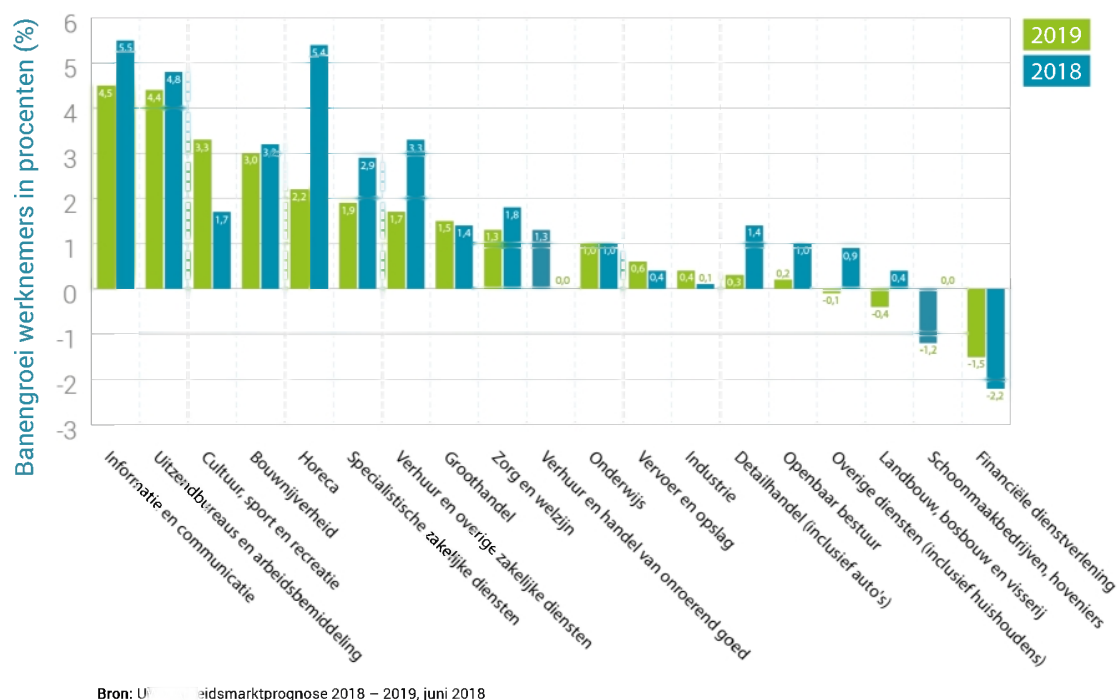
¹³ ING Economisch Bureau, [Economie Noord-Brabant in 2018](#)

¹⁴ UWV, [Financiële dienstverlening. Factsheet arbeidsmarkt](#)

Dit wil overigens niet zeggen dat er geen positieve ontwikkelingen zijn op te merken. In het vierde kwartaal van 2017 ontstonden in de financiële sector juist relatief veel vacatures in commerciële en ICT-beroepen (zoals financieel en beleggingsadviseurs, systeemanalisten en programmeurs). Deze beroepen vragen echter om andere vaardigheden dan waar veel werkzoekenden over beschikken. De inzet van programma's voor om- en bijscholing zullen benodigd zijn om het bankpersoneel te bewegen naar de kansen die ontstaan op de arbeidsmarkt.

Daarnaast zijn er richting de toekomst ontwikkelingen in andere sectoren dan de financiële sector te verwachten. Bijvoorbeeld in de logistieke sector en waar het gaat om de energietransitie. Onderzoek van Buck Consultants geeft aan dat robotisering de komende 15 jaar 35.000 banen bespaart in de Nederlandse distributiecentra. Voor Brabant gaat het om 10.700 arbeidsplaatsen, tussen de 40 en 70 procent van het personeel¹⁵. Aan de andere kant wijzen berekeningen van het PBL uit dat de energietransitie tot meer spanning op de arbeidsmarkt leidt. Brabant beschikt over onvoldoende personeel om de ambities van het Klimaatakkoord tot uitvoering te brengen¹⁶. Dit wordt in paragraaf 3 verder uitgelicht.

Ontwikkeling banengroei van werknemers naar sector (Percentuele groei):

¹⁵ Buck Consultants International, [Robotisering bespaart de komende 15 jaren 35.000 arbeidsplaatsen in Nederlandse distributiecentra](#)

¹⁶ PBL, Weterings et al., [QuickScan Effecten van de energietransitie op de regionale arbeidsmarkt](#)

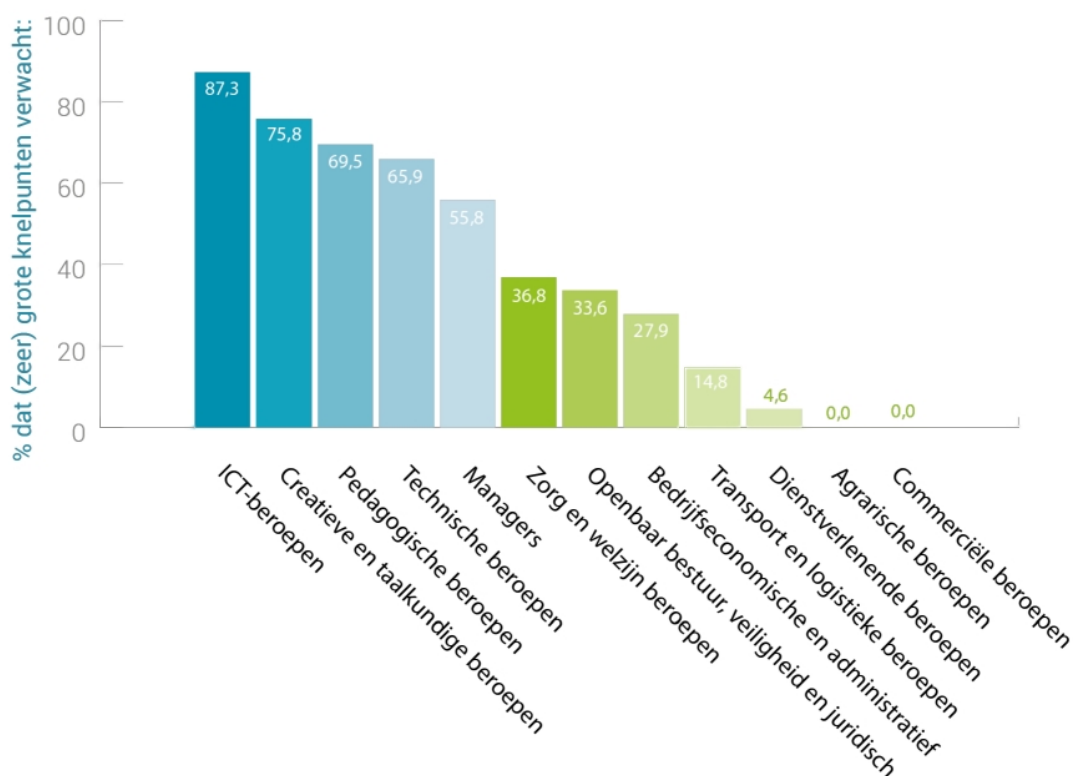
Veranderingen in banen en lonen

Een andere constatering is dat voor het eerst in jaren vast werk bij werknemers meer is gegroeid dan flexibel werk. Nu het economisch goed gaat, durven steeds meer werkgevers een vast contract aan te bieden. Opmerkelijk is echter dat de stijging van de lonen lang niet altijd gelijk loopt met de economische vooruitgang, aldus het ROA¹⁷.

Uitdagingen op personeelsvlak

De vrijkomende banen ('baanopeningen') worden op dit moment vaker bepaald door de vervangings- dan de uitbreidingsvraag. Dit houdt in dat het grootste deel van de banen (ca. driekwart) ontstaat door wisselingen van beroep, uitstroom en pensionering en niet door de groei van de productie. Met de uitstroom vanuit pensionering, die steeds duidelijker zichtbaar wordt, is de urgentie voor het vasthouden van jongeren en een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt groot. Zowel werkgevers als werknemers zullen alle zeilen bij moeten zetten om te kunnen voldoen aan de grote personeelsvraag.

Percentage van de beroepsgroepen binnen een sector waarin (zeer) grote knelpunten in de personeelsvoorziening worden verwacht (2017 – 2022):

Bron: De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2022, ROA, december 2017

¹⁷ ROA, [De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2022](#)

Toelichting: De hoge score van de creatieve taalkundige beroepen vertekent enigszins. Overall is de druk op de sector niet groot: door de aanzienlijke vraag naar kunstenaars, grafisch vormgevers en productontwerpers ontstaat echter toch een hoge score.

Er is sprake van een sterke mismatch op de arbeidsmarkt. Opleidingen en banen sluiten lang niet altijd goed op elkaar aan. Naast langdurige werkloosheid bestaan er tegelijkertijd vacatures die niet ingevuld kunnen worden¹⁸. Uit onderzoek van het ROA blijkt dat werkgevers binnen de ICT, het onderwijs en de techniek (zeer) grote knelpunten in de personeelsvoorziening verwachten de komende jaren (zie tabel 5).¹⁹ ²⁰ De sectoren waar de personeelstekorten het nijpendst zijn, ervaren tevens de grootste werkbelasting. In zorg en welzijns- en technische beroepen wordt zowel de psychische als fysieke belasting als hoog ervaren. Deze constatering heeft gevolgen voor de verwachte uitstroom. Zo stellen werkenden, die aangeven hun baan fysiek niet aan te kunnen, 15 jaar korter door te kunnen werken dan gemiddeld. Beroepen met een hoge werkbelasting hebben tevens een aanzienlijk hogere uitstroom van 55-plussers.

3. Effecten van de energietransitie

Grote uitdagingen voor de komende tientallen jaren zijn de energietransitie en de klimaatopgave. Om de gevolgen van klimaatverandering terug te dringen, heeft het Klimaatberaad dit jaar een voorstel voor de hoofdlijnen van het Klimaatakkoord aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat gestuurd. Doel van het te sluiten akkoord is om te voldoen aan de afspraken van het wereldwijde Klimaatakkoord van Parijs en om de CO₂-uitstoot in Nederland in 2030 terug te dringen met minstens 49% ten opzichte van 1990 (aangemerkt als het '95%-reductie scenario')²¹. De aanpak van het te sluiten akkoord – bestaande uit onder meer de realisatie van windparken op zee, aardgasvrije wijken, geothermie en emissieloos vervoer – heeft aanzienlijke gevolgen voor de arbeidsmarkt.

Toenemende spanning op de arbeidsmarkt

Zo leidt de energietransitie tot een toenemende spanning op de arbeidsmarkt. Van alle provincies kent Noord-Brabant de sterkst stijgende vraag naar arbeid als gevolg van de energietransitie; er zullen bijna 25.000 extra arbeidsplaatsen benodigd zijn (zie tabel 6). Er zijn echter meer vacatures dan werkzoekenden voor de betreffende banen (zie tabel 7). Zowel kwantitatief (aantal arbeidsplaatsen) als kwalitatief (het aantal werknemers met de vereiste vaardigheden) is er een tekort²². Dit betekent dat er aanzienlijke aanpassingen nodig zijn om te kunnen voldoen aan de ambities van het Klimaatakkoord. Kortom: omscholing van personeel en het vergroten van de intersectorale mobiliteit.

¹⁸ SER Brabant, [Toerusten & Innoveren: Naar een toekomstbestendig onderwijs- en arbeidsbestel](#)

¹⁹ ROA, [De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2022](#)

²⁰ De hoge score van de creatieve en taalkundige beroepen vertekent enigszins. Overall is de druk op de sector niet groot; door de aanzienlijke vraag naar kunstenaars, grafisch vormgevers en productontwerpers ontstaat echter toch een hoge score.

²¹ Klimaatberaad, [Voorstel voor hoofdlijnen van het Klimaatakkoord](#)

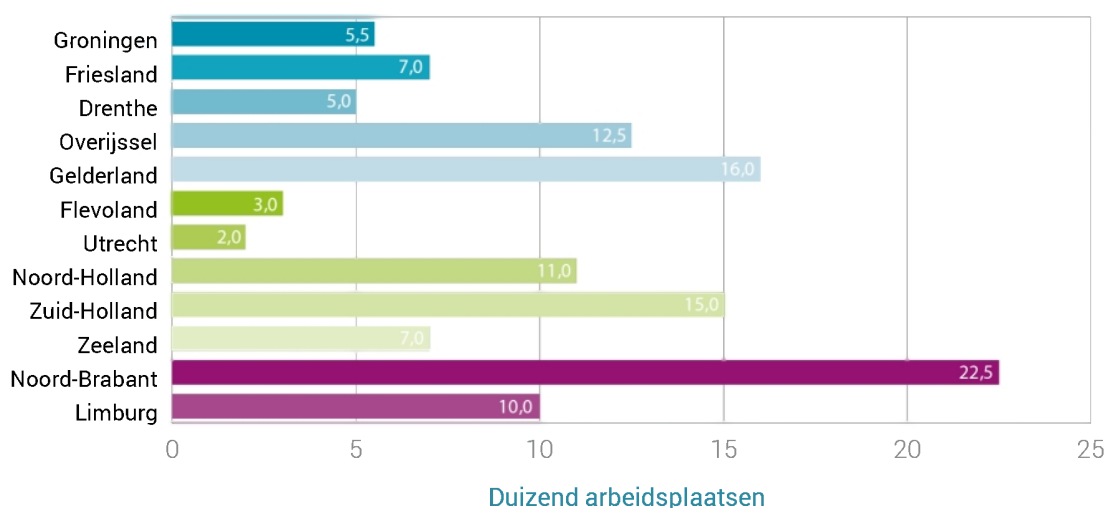
²² PBL, Weterings et al., [QuickScan Effecten van de energietransitie op de regionale arbeidsmarkt](#)

Beroep van de toekomst: Energiespecialist

Een voorbeeld van dergelijke scholing is te vinden in het Kennispact mbo Brabant. Binnen het Kennispact mbo Brabant zijn Brabantse ROC's op zoek gegaan naar de beroepen van de toekomst. Eén van de uitkomsten is het vak van energiespecialist: er is behoefte aan arbeidskrachten die kennis hebben van techniek (installatie, bouw en werktuigbouw) en hierover met klanten kunnen communiceren. Mede op het verzoek van het bedrijfsleven is een cursus ontwikkeld die wordt aangeboden aan werknemers van installatiebedrijven. De deelnemers leren hoe zij advies kunnen geven over een optimale (duurzame) energievoorziening in woningen en kantoren. Het initiatief is een mooi voorbeeld van adaptief onderwijs in een veranderende arbeidsmarkt.

Aantal duizend arbeidsplaatsen dat extra benodigd is om in 2030 het 95%-reductiescenario van het Klimaatakkoord te realiseren

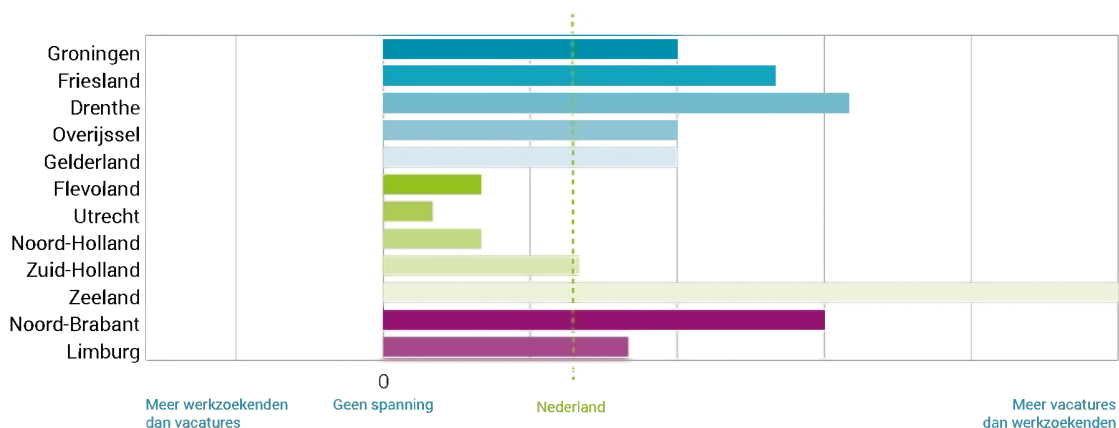
(uitgangssituatie 2013):

Bron: QuickScan Effecten van de Energietransitie op de regionale arbeidsmarkt, PBL, Weterings et al., maart 2018

Mate van spanning op de arbeidsmarkt die ontstaat als gevolg van het realiseren van het 95%-reductiescenario in 2030

(uitgangssituatie 2013):

Bron: QuickScan Effecten van de Energietransitie op de regionale arbeidsmarkt, PBL, Weterings et al., maart 2018

4. Noodzaak tot ingrijpen

Om de huidige economische groei te bestendigen en de weerbaarheid richting de toekomst te vergroten, roept SER Brabant op om het personeelstekort in samenhang op te lossen. Werkgevers, werknemers en het onderwijs dienen samen op te trekken om mensen via scholing de juiste competenties te geven om weerbaar te zijn op de arbeidsmarkt. Met de huidige economische voorspoed is het juiste moment aangebroken om daarin te investeren.

Duurzame bouwopgave

SER Brabant doet de aanbeveling te investeren op een breed aantal terreinen, zoals de woningmarkt, het mobiliteitssysteem en de energietransitie. Tot 2030 ligt er voor Noord-Brabant een woningbouwopgave van maar liefst 120 duizend woningen²³. Het is een grote uitdaging die woningen energieneutraal en zo circulair en duurzaam mogelijk te realiseren. Het grote aantal leegstaande gebouwen dat Brabant rijk is, biedt mogelijkheden voor herbestemming tot woningen. Nog dit jaar zal BrabantAdvies – het overkoepelende adviesorgaan waarvan SER Brabant onderdeel vormt – met een advies over leegstand naar buiten komen. Constatering is dat het aantal leegstaande gebouwen over een groot scala zal toenemen, variërend van zorgtehuizen tot vakantieparken. Het is een noodzakelijke en kansrijke opgave de leegstand te verbinden met maatschappelijke opgaven als de energietransitie, woningbouwopgave en arbeidsmigratie²⁴.

Uitdagingen in de mobiliteit

Ook op het vlak van mobiliteit zijn er uitdagingen. De filedruk neemt toe en de vraag naar slimme en duurzame verkeerssystemen groeit. De filedruk is met name groot op de West-Oost (E58 - A67) en Noord-Zuid verbindingen (A2 - N2) en werkt belemmerend voor de Brabantse concurrentiepositie. Thema's die de aandacht verdienen, zijn onder andere het ontwikkelen van moderne mobiliteits- en verkeersconcepten (gebaseerd op datasystemen), het stimuleren van autonome verkeers- en vervoersoplossingen (waardoor CO₂-neutrale mogelijkheden verder kunnen worden ontwikkeld) en concepten waarbij personenvervoer en vrachtverkeer in gezamenlijkheid worden aangepakt.

'Toerusten en Innoveren'

En dan is er nog de snel veranderende arbeidsmarkt. In zijn advies ('Toerusten en Innoveren') presenteert SER Brabant een zestal acties om vernieuwing op de arbeidsmarkt mogelijk te maken²⁵. De SER roept partijen op – onder andere de O&O-fondsen – om te komen tot een Brabantbrede loopbaan-apk. Zo wordt het voor iedere Brabander zichtbaar hoe je je kansen op de arbeidsmarkt kunt vergroten. Verder beveelt de SER aan om hybride combinaties en locaties te ontwikkelen, waar leren en werken samenkomen. Het gaat dan om plaatsen zoals de Brainport Industries of SPARK Campus, waar onderwijs en bedrijfsleven sterk met elkaar worden geïntegreerd. Ook is het van belang intersectorale mobiliteit te stimuleren; het bewegen van personeel tussen verschillende sectoren en beroepsgroepen.

²³ Provincie Noord-Brabant: '[Brabantse Agenda Wonen](#)'

²⁴ Het advies 'Blind spots' (onderbelichte vormen van leegstand) staat op de planning voor najaar 2018

²⁵ SER Brabant, [Toerusten & Innoveren: Naar een toekomstbestendig onderwijs- en arbeidsbestel](#)

Er dient niet alleen iets te gebeuren om voldoende personeel op de juiste plaats te krijgen, ook op het gebied van arbeidsmigratie ligt er een opgave. De grote aanwas van arbeidsmigranten (om te voorzien in de personeelsbehoefte) vraagt om afstemming, ook wat betreft randvoorwaarden zoals huisvesting. Naar aanleiding van een motie van Provinciale Staten komt BrabantAdvies in oktober dit jaar met aanbevelingen voor een integrale aanpak van het arbeidsmigrantenvraagstuk²⁶.

De opgaven worden met de dag actueler. In een snel veranderende wereld met toenemende integratie van digitale technologieën op de werkvloer, gaan de ontwikkelingen sneller en sneller. In sommige nieuwe werkvelden komen er volop banen bij, terwijl de banen in andere sectoren zullen veranderen. Het vraagt om een vooruitziende aanpak, zodat mensen kunnen worden begeleid richting nieuwe kansen op de arbeidsmarkt.

Conclusies:

De Brabantse economie breekt record na record, maar de arbeidsmarkt kan een belemmering vormen voor continuïtering van de groei. Er zijn de afgelopen tijd forse personeelstekorten ontstaan, maar ook de onzekerheden op het internationale handelstoneel en de toenemende mondiale schuldenlast roepen vragen op.

In tegenstelling tot de economisch groei, blijft Brabant qua brede welvaart achter. Onder andere op het gebied van gezondheid, luchtkwaliteit en cultuur blijft Brabant achter bij het landelijk gemiddelde.

In de financiële sector is zichtbaar geworden dat digitalisering en robotisering (automatisering) tot grote baanveranderingen leidt. Het totaal aantal banen is afgenomen, maar de vacatures in financiële beroepen met commerciële en ICT-vaardigheden zijn juist toegenomen.

De energietransitie zal een grote impact hebben op de arbeidsmarkt. Om de doelstellingen van het Klimaatakkoord te behalen, zijn meer geschikte werknemers nodig dan er voorhanden zijn, met name in de machinebouw en bij ingenieursbureaus.

SER Brabant roept op om het personeelstekort in onderlinge samenwerking op te lossen en veranderingen door te voeren op het gebied van mobiliteit, woningmarkt en arbeidsmarkt. De opgaven worden met de dag actueler. Het vraagt om een vooruitziende aanpak, met aandacht voor 'brede' aspecten als gezondheid, cultuur en het welzijn van de Brabander.

²⁶ Naar aanleiding van de motie 'M61A bestuursopdracht arbeidsmigratie' presenteert BrabantAdvies in oktober 2018 het briefadvies 'Arbeidsmigratie in Brabant'

Colofon

Auteur

Alwin Groen en **Marlie van Santvoort**

Uitgave

BrabantAdvies

BrabantAdvies adviseert over de belangrijkste thema's die in Brabant spelen. Van natuur tot economie, van gezondheid tot arbeidsmarkt. De adviezen helpen de politiek en het bestuur om keuzes te maken. Daarmee stimuleert BrabantAdvies de ontwikkeling van Brabant en haar inwoners.

Brabantlaan 3, 5216 TV 's-Hertogenbosch
073 – 30 30 286
info@brabantadvies.com
www.brantadvies.com

's-Hertogenbosch, september 2018